

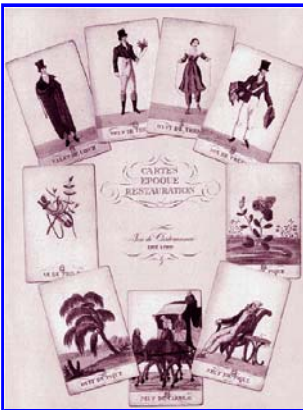
ΤΟ ΑΛΛΟ ΒΗΜΑ

ΠΑΙΧΝΙΑΔΙ/ΧΑΡΤΙ

Η ιστορία της τράπουλας

Η καταγωγή των μαγικών παιγνιοχάρτων. Η διάδοσή τους στον ελληνικό χώρο με την ιταλική ονομασία trappola, που σημαίνει ποντικοπαγίδα

ΚΩΣΤΑΣ ΧΑΤΖΙΩΤΗΣ

Αν θα έπρεπε να αναζητήσουμε ένα σύμβολο παγκόσμιας αποδοχής, που να αποτελεί το σήμα κατατεθέν για το κυνήγι της τύχης, ασφαλώς το πιο αντιπροσωπευτικό θα ήταν η τράπουλα¹. Εδώ και αιώνες τα μικρά αυτά πολύχρωμα χαρτάκια ασκούν ακατανίκητη έλξη και γοητεία στον άνθρωπο ανεξάρτητα από τη φυλή στην οποία ανήκει, την κοινωνική τάξη ή το επίπεδο μορφώσεώς του. Βασιλιάδες και μεροκαματιάρηδες από τη στιγμή που θα καθίσουν γύρω από το τραπέζι με την πράσινη τσόχα κρατώντας μια τράπουλα στα χέρια εξομοιώνονται απόλυτα και συμπεριφέρονται κατά τον ίδιο ακριβώς τρόπο.

Πότε άραγε πρωτοεμφανίστηκε η τράπουλα και ποια είναι η καταγωγή της;

Ολοι όσοι ασχολήθηκαν με την αναζήτηση και τον εντοπισμό των απαρχών του εκπληκτικού αυτού κοινωνικού φαινομένου (γιατί βέβαια η χαρτοπαιξία είναι ένα πολύ σημαντικό κοινωνικό φαινόμενο) συμφωνούν ότι η καταγωγή του είναι ασιατική.

Όπως τόσα και τόσα άλλα παιγνίδια, συνήθειες, ανακαλύψεις, έτσι και η τράπουλα, σύμφωνα με συγκλίνουσες ενδείξεις, πιθανολογείται ότι γεννήθηκε κάπου μεταξύ Ινδίας και Κίνας γύρω στον 10ο αιώνα. Το βέβαιο πάντως είναι ότι κατά την πρώτη περίοδο η χαρτοπαιξία υπήρξε προνόμιο των ευγενών και των προνομιούχων, δεδομένου ότι οι πρώτες τράπουλες ήσαν χειροποίητες με πολύπλοκη διακόσμηση και φυσικά πανάκριβες.

Η εισβολή στην Ευρώπη

Στην Ευρώπη η τράπουλα φαίνεται ότι πρωτοεμφανίστηκε κατά την τελευταία τριακονταετία του 14ου αιώνα. Συγκεκριμένα αναφέρεται ότι στην Ισπανία έγινε γνωστή το 1371, στην Ιταλία το 1376, στη Γαλλία το 1377 και στη Γερμανία το 1384.

Ενας από τους πρώτους επώνυμους μανιόδεις χαρτοπαίκτες, που μνημονεύει η Ιστορία, ήταν ο Δούκας του Μιλάνου Φίλιππος - Μαρία Visconti (1491-1547), ο οποίος όντας ακόμη παιδί δεν άφηνε την τράπουλα από τα χέρια του. Ταυτόχρονα με τη διάδοση της χαρτοπαιξίας στην Ευρώπη εκδηλώθηκε έντονη και η αντίδραση της εκκλησίας. Έτσι οι επίσκοποι της Σιένας (1377) και Παρισίων (1389) απαγόρευσαν στους πιστούς να παίζουν με την τράπουλα.

Πολύ πιο δυναμική όμως υπήρξε η αντίδραση του ιουδαϊκού ιερατείου: οι συναγωγές της Bologna, του Forlì, της Κρακοβίας, όπως και η Σύνοδος Μπρεστ-Λιτόφσκ (1623) καταδίκασαν επίσημα και απερίφραστα τη χαρτοπαιξία.

Πάντως παρά τις όποιες αντιδράσεις η τράπουλα τελικά εθριάμβευσε. Και στον θρίαμβο αυτό σημαντικό ρόλο έπαιξε η ανακάλυψη της τυπογραφίας, που κατέστησε δυνατή την παραγωγή φθηνών παιγνιοχάρτων.

Εκπαίδευση και προπαγάνδα

Η τράπουλα δεν χρησιμοποιήθηκε μόνο για το κυνήγι της τύχης. Κατά την ιστορική διαδρομή της και ως σήμερα ακόμη απετέλεσε όργανο εκπαιδευσεως αλλά και... προπαγάνδας!

Κατά τη Γαλλική Επανάσταση λ.χ. εκυκλοφόρησαν τράπουλες με αντιθρησκευτικές παραστάσεις! Το ίδιο επανέλαβαν και οι Μπολσεβίκοι στα 1917!

Η χρησιμοποίηση της τράπουλας για εκπαιδευτικούς σκοπούς είναι πολύ παλαιότερη. Αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι ο Θωμάς Murner (1475-1537) παρουσίασε σύστημα λογικής σε δέσμη παιγνιοχάρτων! Ο βαπτιστής Pendelton (1651) εχρησιμοποίησε τράπουλα για την πρακτική... διδασκαλία της Γραμματικής! Και οι γερμανοί φιλόλογοι edίδασκαν κατά τον 17ο αιώνα τη Λατινική γλώσσα με τραπουλόχαρτα!

Τέλος πολλοί γεωγράφοι, όπως ο De Val (1599-1677) και οι Poilly και Mitoire (1763) εχρησιμοποίησαν την τράπουλα για την εκλαΐκευση και διάδοση των γεωγραφικών γνώσεων της εποχής τους.

Σε νεότερες εποχές η τράπουλα χρησιμοποιήθηκε ακόμη και στην επιστήμη, αφού η θεωρία των πιθανοτήτων οφείλει πολλά σε αυτήν. Όσο για τη σύγχρονη εποχή τα τραπουλόχαρτα και συγκεκριμένα η οπίσθια όψη τους κρίθηκαν κατάλληλος χώρος για διαφημιστική προβολή επιχειρήσεων, προϊόντων και υπηρεσιών.

Στον ελλαδικό χώρο

Στον ελλαδικό χώρο δεν είναι γνωστό πότε ακριβώς εμφανίσθηκε η τράπουλα, καθώς δεν έχει διασωθεί (ή τουλάχιστον δεν έχει ως σήμερα εντοπισθεί) καμία σχετική μαρτυρία. Πάντως πρέπει να δεχθούμε ότι στα Ιόνια νησιά η χαρτοπαιξία συνηθιζόταν ήδη από την περίοδο της Ενετοκρατίας.

Αντίθετα στον ηπειρωτικό χώρο οι ελάχιστες μαρτυρίες που υπάρχουν από ξένους περιηγητές σχετικά με τις συνήθειες ψυχαγωγίας Ελλήνων και Οθωμανών δεν αναφέρουν τη χρήση παιγνιοχάρτων. Πάντως είναι δύσκολο να δεχθούμε ότι οι ξενιτεμένοι Έλληνες, οι οποίοι ζούσαν σε ευρωπαϊκές χώρες ή αυτοί που ταξίδευαν δεν θα μετέφεραν τη συνήθεια της χαρτοπαιξίας και στην υπόδουλη πατρίδα, έστω και σαν ένα αξιοπερίεργο φαινόμενο.

Οι δύο τύποι των παιγνιοχάρτων

Δύο τύποι παιγνιοχάρτων κυκλοφορούσαν στον ελλαδικό χώρο: ο ενετικός και ο γαλλικός.

Ο ενετικός τύπος παιγνιοχάρτων είχε απεικονίσεις πολύ παραστατικές, που συνοδεύονταν μάλιστα από ιταλικά ρητά. Οι διαστάσεις των φύλλων ήταν (συγκριτικά προς τον γαλλικό τύπο) μικρότερες.

Ο τύπος αυτός χρησιμοποιήθηκε κυρίως στα Επτάνησα αλλά και στην Πελοπόννησο που διατηρούσε στενή επικοινωνία με αυτά. Σπανιότερα ο ενετικός τύπος εχρησιμοποιείτο και σε ορισμένες περιοχές της Δυτικής Στερεάς.

Ο γαλλικός τύπος παιγνιοχάρτων είναι αυτός που συνηθίζεται ως σήμερα. Με εικονογράφηση πολύ πιο απλή, αλλά και πολύ πιο εύχρηστος (χάρης στο πρακτικότερο σχήμα των φύλλων), εκτόπισε σιγά σιγά ολοκληρωτικά τον ενετικό τύπο.

Όταν δημιουργήθηκε εγχώρια παραγωγή παιγνιοχάρτων αμφότεροι οι τύποι ελληνοποιήθηκαν: τα ιταλικά ρητά που έφερε ο ενετικός τύπος αντικαταστάθηκαν με αντίστοιχα ελληνικά. Και οι φιγούρες των παιγνιοχάρτων του γαλλικού τύπου απέκτησαν ελληνικές ονομασίες.

Η χρήση των παιγνιοχάρτων ενετικού τύπου τερματίστηκε ουσιαστικά λίγο πριν από την έκρηξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, αν και σε μερικές σπάνιες περιπτώσεις συνεχίστηκε και στα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια.

Αξίζει να αναφερθεί ότι το 1937 οι φιγούρες της τράπουλας λίγο έλειψε να φορέσουν... τσαρούχια, φουστάνελες και τσεμπέρια! Πραγματικά όπως έγραψαν οι εφημερίδες (Ιανουάριος 1937) η κυβέρνηση, αφού παρά τις ομολογούμενες φιλότιμες προσπάθειές της δεν κατόρθωσε να εξαφανίσει τη χαρτοπαιξία, αποφάσισε τουλάχιστον οι Έλληνες να παίζουν με τραπουλόχαρτα, τα οποία έφεραν... ελληνοπρεπείς παραστάσεις!

Φαίνεται πάντως ότι έστω και την τελευταία στιγμή επικράτησαν κάποιες νηφαλιότερες σκέψεις και έτσι οι φουστανελάδες δεν εμφανίστηκαν στα τραπουλόχαρτα.

Αν όμως δεν άλλαξαν οι παραστάσεις, άλλαξαν οι τιμές πώλησεως με την καθιέρωση ειδικού τέλους υπέρ της Κοινωνικής Πρόνοιας. Και έτσι από την 1η Ιουλίου 1937 η δεσμίδα των 52 φύλλων κοινού τύπου εκόστιζε 34 δραχμές (η παλαιά τιμή ήταν 30 δραχμές) και η δεσμίδα πολυτελείας δραχμές 60 (παλαιά τιμή: 54 δραχμές).

Η Μπουμπουλίνα και ο Υψηλάντης

Ως πρόσφατα γενική ήταν η εντύπωση ότι η παλαιότερη τράπουλα ελληνικού ενδιαφέροντος είχε κυκλοφορήσει από φιλελληνικούς κύκλους στην Ουγγαρία το 1829. Με αυτή τη διαπίστωση συμφωνούσαν όλες οι πηγές (πρβλ. Εγκυκλοπαιδικό Λεξικό Ελευθερουδάκη, Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια κτλ.).

Πρόσφατα όμως το περιοδικό «Αρχαιολογία» εδημοσίευσε στο τεύχος 59 (1996, σελ. 98) την είδηση ότι σώζεται σε ιδιωτική συλλογή στη Γερμανία μια άλλη τράπουλα με φιλελληνικά μοτίβα, που πιστεύεται ότι είχε κυκλοφορήσει το 1822! Την αποκάλυψη έκανε η αρχαιολόγος Β. Μπουσέ, η

οποία μας πληροφορεί ότι στην τράπουλα αυτή οι τέσσερις «ρηγάδες» απεικονίζονται με τις μορφές των Αλέξανδρου Υψηλάντη, Οδυσσέα Ανδρούτσου, Γεωργάκη Ολύμπιου και Γεωργίου Καντακουζηνού.

Τις «ντάμες» της τράπουλας αντιπροσωπεύουν η πριγκίπισσα Μουρούζη, η Ελενα Τοπάλη, η αδελφή των Υψηλάντηδων και η Μπουμπουλίνα.

Τέλος τους βαλέδες απεικονίζουν αγωνιστές από διάφορες περιοχές, όπως λ.χ. ο Υδραίος, ο Μοραΐτης, ο «Εταιριστής» (μέλος ασφαλώς της Φιλικής Εταιρείας) και ο Αρναούτης (Αρβανίτης).

Από τη δεύτερη τράπουλα αυτή που εκκυκλοφόρησε το 1829 έχουν διασωθεί 11 φιγούρες (τραπουλόχαρτα), που σώζονται στο Ιστορικό και Εθνολογικό Μουσείο. Στα τραπουλόχαρτα αυτά απεικονίζονται οι:

- Καποδίστριας (Ρήγας κούπα),
- Κουντουριώτης (Ρήγας σπαθί),
- Μαυροκορδάτος (Ρήγας καρό),
- Υψηλάντης (Ρήγας μπαστούνι),
- Ελλάς (Ντάμα κούπα),
- Αθηνά (Ντάμα καρό),
- Καρτερία (Ντάμα μπαστούνι),
- Μιαούλης (Βαλές κούπα),
- Κολοκοτρώνης (Βαλές σπαθί),
- Μπότσαρης (Βαλές καρό),
- Κανάρης (Βαλές μπαστούνι).

Ο εξοβελισμός και ο εξορκισμός

Σε παλαιότερες εποχές η χαρτοπαιξία αποτελούσε μια ιδιαίτερα διαδεδομένη και δημοφιλή ενασχόληση των Ελλήνων όλων των κοινωνικών τάξεων. Στα σπίτια, στα καφενεία, στις λέσχες, παντού όπου συναντιόντουσαν οι άνθρωποι η τράπουλα εμφανιζόταν χωρίς καθυστέρηση. Και συχνά γινόταν πρόξενος κοινωνικών σκανδάλων ή τραγωδιών.

Γι' αυτό η πολιτεία προσπάθησε επανειλημμένως να αντιμετωπίσει το σοβαρό αυτό πρόβλημα

ακολουθώντας όμως ολότελα λαθεμένη τακτική. Γιατί βέβαια τέτοιες νοσηρές καταστάσεις δεν επιλύονται με αυστηρά αλλά αφελή μέτρα αστυνόμευσης. Χρειάζεται πολύ πιο συστηματική και σφαιρική προσπάθεια.

Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της εκστρατείας εξοβελισμού της χαρτοπαιξίας κατά την περίοδο των εορτών του 1894. Εκείνη τη χρονιά η αστυνομία κινήθηκε με ιδιαίτερη αυστηρότητα και φαίνεται ότι επέτυχε να περιορίσει σημαντικά τη χαρτοπαιξία που κυριαρχούσε κατά το εορταστικό 15ήμερο. Η αυστηρή αντιμετώπιση έφερε λοιπόν πολύ καλά αποτελέσματα αλλά και έντονες αντιδράσεις! Γι' αυτό τον επόμενο χρόνο η διεύθυνση της αστυνομίας έκρινε φρόνιμο, πριν επαναλάβει την πρωτοβουλία της προηγούμενης χρονιάς, να ζητήσει τη γνώμη (ουσιαστικά δηλαδή την άδεια!) της προϊσταμένης αρχής. Και η «Εφημερίς των Συζητήσεων» της 1ης Ιανουαρίου 1895 έγραφε με δικαιολογημένη έκπληξη και πικρία:

Η γνώμη της αστυνομίας

«Δεν έχει, λέγει, ωρισμένη γνώμη η αστυνομία ημών και ηρώτησεν αν πρέπει να επιτρέψη ή μη την ελευθέραν χαρτοπαιξίαν κατά την παραμονήν της πρωτοχρονιάς. Αράχλαι λοιπόν ήσαν επί του στεφάνου της οι έπαινοι όσους πέρυσιν ήκουσεν από όλην την κοινωνίαν, από όλον τον Τύπον και σπεύδει να τον ξεσκονίση τον στέφανον αυτόν, τον τόσον ολίγα δαφνόφυλλα έχοντα; ή μάλλον μόνον αυτά: την αληθώς νικηφόρον εκστρατείαν της κατά των χαρτοπαικτών; Είδε τις πέρυσιν επανάστασιν; Και αφού αποδείχθη το μεν κοινόν επευφημούν και ευγνωμονούν μάλιστα, η δε κατάργησις του ανηθίκου εθίμου τόσον εύκολος, τις ο λόγος και σκέψεως απλής αν πρέπει να επανέλθωμεν εις το κατάπτυστον εκείνο παρελθόν;

Και ηρώτησε, λέγει, την προϊσταμένην της αρχήν. Αλλά η ερώτησις δεν ελέγχει ασέβειαν προς αυτήν; Τίνα λόγον είχε να υποθέση ότι ο υπουργός των Εσωτερικών μετέβαλε γνώμων όσον αφορά την ηθικότητα του ανά τα καφενεία και τας οδούς σχεδόν διεξαγομένου χαρτοπαιγνίου; Αλλά τον ερωτά τότε εν πάση παρουσιαζομένη περιστάσει αν πρέπει να εξακολουθή την καταδίωξιν των λωποδυτών;».

Πολλές 10ετίες αργότερα μία ελληνική κινηματογραφική ταινία η «Χαρτοπαίχτρα», με πρωταγωνίστρια την ανεπανάληπτη Ρένα Βλαχοπούλου, ερχόταν να μας υπενθυμίσει με χιούμορ αλλά και με καυστικότητα την ευρύτατη διάδοση που εξακολουθούσε πάντα να έχει η χαρτοπαιξία στην ελληνική κοινωνία. Όταν λοιπόν η Ρένα με την παρέα της (που αποτελείτο από «επωνύμους», όπως συνηθίζουμε να τους ονομάζουμε σήμερα), συλλαμβάνεται κάποια νύχτα γιατί έπαιζαν «μια απλή ποκίτσα» και προσάγεται στο αυτόφωρο διαπιστώνει με έκπληξη και ευνόητη χαρά ότι ο επί της έδρας δικαστής είναι... συμπαίκτης της· και μόνο από τυχαία σύμπτωση απουσίασε το προηγούμενο βράδυ από την παρέα!

Σήμερα η χαρτοπαιξία δεν έχει βέβαια εκλείψει. Και ιδιαίτερα κατά την περίοδο των εορτών κάνει αισθητή την παρουσία της. Οι νέες συνθήκες ζωής όμως που έχουν δημιουργηθεί κατά τις τελευταίες 10ετίες έχουν περιορίσει το φαινόμενο σημαντικά, καθώς οι εναλλακτικές δυνατότητες ψυχαγωγίας που μας προσφέρονται είναι πολλές. Έτσι η παντοκρατορία της τράπουλας περιορίζεται πλέον μόνο την παραμονή της Πρωτοχρονιάς, όταν «για το καλό του χρόνου» αφήνουμε προσωρινά κατά μέρος το Προ-Πο, το Λοττο και τα άλλα συναφή ποικιλώνυμα, και πιάνουμε την τράπουλα κυνηγώντας την εύνοια της θεάς τύχης.

1. Η τράπουλα είναι λέξη ιταλική (trappola). Και σημαίνει την παγίδα, ειδικότερα μάλιστα την ποντικοπαγίδα.

2. Ο φραγκισκανός μοναχός Θωμάς Munger διακρίθηκε κυρίως ως σατιρικός συγγραφέας. Υποπτεύομαι λοιπόν ότι το σύστημα λογικής που επινόησε με τράπουλα μάλλον πρέπει να ήταν κάποιο σατιρικό παιχνίδι.

Τα σκληρά και τα μαλακά

Στην Ελλάδα τα παιχνίδια που παίχτηκαν και παίζονται με τράπουλα είναι πολλά. Μερικά από αυτά έχουν σήμερα εκλείψει. Αλλά όμως εξακολουθούν πάντα να είναι δημοφιλή και φυσικά πολύ διαδεδομένα.

Ανάλογα με τον χώρο και τον χρόνο που παίζονται τα παιχνίδια αυτά θα μπορούσαν να χωριστούν σε κατηγορίες:

* Τα πιο γνωστά, που συνηθίζεται να παίζονται όλο τον χρόνο σε φιλικές συναναστροφές σε σπίτια, είναι το πινάκλ, το κουμ-καν και η μπιρίμπα (που διαδόθηκε στη χώρα μας κυρίως μετά το 1950).

* Το μπριτζ αποτελεί ιδιαίτερη κατηγορία. Δεν είναι ένα απλό «τυχηρόν παίγνιον». Απαιτεί ιδιαίτερες γνώσεις, άσκηση και πολλές ικανότητες, σε σημείο που να ξεχωρίζει ολότελα από όλα τα άλλα παιχνίδια που παίζονται με τράπουλα. Γι' αυτό άλλωστε έχει δημιουργηθεί και το «αγωνιστικό μπριτζ», στο πλαίσιο του οποίου διοργανώνονται εθνικά πρωταθλήματα, διεθνείς αγώνες κτλ.

* Στα καφενεία, ιδιαίτερα στην επαρχία, συνηθίζεται να παίζονται η κοντσίνα και η πρέφα, ενώ παλαιότερα ήσαν πολύ δημοφιλή το πικέτο, το μπεζίκι, η πασέτα και το σκαμπίλι.

* Υπάρχουν και τα παιχνίδια των εορτών, δηλαδή αυτά που σύμφωνα με το έθιμο παίζονται κυρίως κατά την περίοδο των εορτών και ιδιαίτερα την παραμονή της Πρωτοχρονιάς. Είναι το δημοφιλέστατο «τριάντα-ένα» και ο μπακαράς. Τα παιχνίδια αυτά συναντώνται επίσης στα καζίνα.

* Ιδιαίτερη κατηγορία αποτελούν τα «σκληρά» παιχνίδια, αυτά δηλαδή στα οποία παίζονται συνήθως μεγάλα χρηματικά ποσά και τα οποία χαρακτηρίζουν την κοινωνικά κατακριτέα χαρτοπαιξία. Είναι το πόκερ, η πόκα και οι συναφείς ποικιλίες.

* Τέλος παλαιότερα υπήρξαν παιχνίδια που για συντομότερη ή μακρύτερη χρονική περίοδο έγιναν του συρμού και αγαπήθηκαν με... πάθος για να περιπέσουν αργότερα στη... λησμονιά! Το πιο γνωστό από αυτά είναι το «μάους», που αποτελούσε την απαραίτητη διασκέδαση του Γεωργίου Σουρή και της παρέας του. Παιζόταν κατά τις θρυλικές συναντήσεις που πραγματοποιούντο στο σπίτι του ποιητή, δίνοντας μάλιστα αφορμή για συχνές χαριτωμένες αναφορές στον «Ρωμήο».

Εξομολόγησις χαρτοπαίκτης

Ο Κωστής Παλαμάς ασχολήθηκε κάποτε με την τράπουλα και τη χαρτοπαιξία! Οχι όμως ως παίκτης αλλά ως χρονογράφος. Το κείμενό του αυτό πρωτοδημοσιεύθηκε στην εφημερίδα «Εμπρός» (4 Ιανουαρίου 1915) και αναδημοσιεύτηκε πολλά χρόνια αργότερα το 1959, στο τεύχος 765 της «Νέας Εστίας»!

Κατά τον Κωστή Παλαμά, λοιπόν, η τράπουλα δεν είναι μόνο το τυφλό όργανο της θεάς τύχης. Έχει και άλλες θετικές ιδιότητες. Αλλά καλύτερα να παρακολουθήσουμε τι ακριβώς έγραφε ο εθνικός μας ποιητής:

«Εξομολόγησις χαρτοπαίκτης

Χαρτοπαίκτης ουδέποτε υπήρξα. Αλλοτε, εις τους παιδικούς μου χρόνους, με προσείλκυε το χρώμα και το σχήμα των παιγνιοχάρτων, και οι ρηγάδες, οι νάμες και οι φάντηδες της τράπουλας και τα περίεργα καβαλλιστικά σχήματα και σύμβολα εκείνης, υπήρξαν δι' εμέ αι πρώται καλαισθητικαί απολαύσεις των οφθαλμών μου, προπαίδια και προεισαγωγή τρόπον τινά, αν αγαπάτε, εις την εκ των εικόνων και των αγαλμάτων χαράν».

Να λοιπόν που όπως εξομολογείται ο Κωστής Παλαμάς η τράπουλα του προσέφερε τις πρώτες «καλαισθητικές απολαύσεις των οφθαλμών του». Και αξίζει ασφαλώς στο σημείο αυτό να θυμηθούμε ότι, όπως ήδη αναφέρθηκε, τα παιγνιοχάρτα είχαν χρησιμοποιηθεί σε παλαιότερες εποχές και για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Η παλαμική «εξομολόγηση χαρτοπαίκτη» (που πάντως δεν ήταν χαρτοπαίκτης!) έρχεται, λοιπόν, να επιβεβαιώσει την σε ορισμένες τουλάχιστον περιπτώσεις εκπαιδευτική αξία της τράπουλας...

Ο κ. Κώστας Χ. Χατζιώτης είναι ιστορικός. Ετοιμάζει την Ιστορία του Ελληνικού Παιγνιοχάρτου για λογαριασμό του Ελληνικού Λογοτεχνικού και Ιστορικού Αρχείου.

Το ΒΗΜΑ, 31/12/2000 , Σελ.: C05

Κωδικός άρθρου: B13156C051

ID: 231383

Αυτό το κείμενο εκτυπώθηκε από "ΤΟ ΒΗΜΑ", στη διεύθυνση
http://tovima.dolnet.gr/print_article.php?e=B&f=13156&m=C05&aa=1